Esőverte Andrássy út

Rubányi Ervin minisztériumi sajtóosztály-vezetőt, a kommunista újságírót váratlanul letartóztatják az ávósok, majd hosszú hónapokon át pofonnal és talpveréssel, majd kaláccsal és holland kakaóval egy nagy per fontos résztvevőjévé idomítják. Rubányi korábbi életműve és minden reakciója a normálistól eltérő értelmezést kap, azaz ez így túl finom: cikkei trockista színezetű váladéknak, fölháborodásai polgári szubjektivizmusnak, külföldön készített sajtófotói a hájas osztályárulással történt összekacsintásnak minősíttetnek. Rubányi előbb megtörni látszik, majd a perben kiönti a szívét és a lelkét, de kiderül, hogy elsiette a színvallást, mert csak egy próbaper próbadíszletei közé vetették. Amikor utolsó útjára viszik, cellatársa utána szól: *„Vegyél jó mély levegőket és mondogassad: frász a pofátokba! Kibabráltam veletek! Haragudj...”*

Gosztonyi János Andrássy út 60. című drámájának utolsó sorai ezek. Hogy miként néz vissza a halálba vánszorgó Rubányi, nem tudom, mert péntek este a gyulai Várszínház bemutatóját szó szerint elmosta az eső. Mit tehet ilyenkor az újságíró, kritikára hegyezett pennával a zsebében? Először is vár, hisz a megadott másfél órát a legsötétebb fellegek sem kurtíthatják vagy hosszabbíthatják meg.

— Várunk — mondta sokadszor *Havasi István*, a Várszínház igazgatója —, ez így sportszerű.

— *A bemutatóéhoz hasonló volt az érdeklődés a Csurka-darab iránt?* — kérdeztem, hisz a huszonötéves játékok csúcspontjának szánták a *Megmaradni*-t.

— *Végig telt házzal adtuk.*

Pontban a várakozási idő leteltével a pulthoz lépett *Nemcsák Károly*, s két deci száraz vöröset kért. A darabban ő formálja Rubányit. Ha már egy eresz alá sodort bennünket a sors, elbeszélgettünk.

— Gosztonyival többször átíratták ezt a drámát, leginkább jó barátja, *Darvas Iván* javaslatára. Végül sikerült valahol a fanyar irónia és a tragédia között megtalálni azt a hangot, amellyel ma szólni lehet erről a kórról.

— *Neked, ugye nem lehetnek élményeid az „ötvenes évekről”?*

— Nem, mert 57-ben születtem. De a félelem éveiről sokat hallottam.

— *Szegedről távozva egy ideig közös volt az utad Ruszt Józseffel. Mit szólsz ahhoz, hogy ő visszatért?*

— Nagyra becsülöm Jóskát, de ezt a lépését nem értem.

— *Te visszajönnél-e Szegedre?*

— Nem. Most nem.

— *Gondolom, sokan kérdezik: mit jelent számodra a Szomszédok?*

— Valóban sokan kérdezik, s nehezen hiszik el, hogy ez is a színészi munkához tartozik. Mint a tudósítás az újságírói tevékenységhez. Egyébként jól, örömmel és gyorsan dolgozunk. *Horváth Ádám*, a rendező, a legjobb profik közül való.

— *Gondoltál már arra, hogy kilépsz a teleregényből?*

— Persze. *Kulka Jancsival* épp a napokban beszéltünk erről. De a szerepemet nem veheti át senki más, így nekem vagy disszidálni kell vagy meghalni. Az igazság az, untam már, hogy túl jó vagyok. Aztán alaposan berúgtam és ezzel kezd helyre állni az egyensúlyom.

Erre ittunk. Körülöttünk egyre kavargott a várakozók színháza. De ekkor már azzal a tudattal, hogy ma, hétfőn bepótoljuk az elmaradtakat.

Dlusztus Imre

szegedi ünnepi hetek

A TIT 25. pedagógiai nyári egyetemének előadásai a Szegedi Biológiai Központban délelőtt fél 9-től.

A magyar cserkészet története. Kiállítás a Feketeházban (Somogyi u. 13.).

Állandó kiállítások: Móra Ferenc Múzeum (Roosevelt tér 1/3.): Csongrád megyei parasztbútorok és népviseletek; Lucs-képgyűjtemény; Móra-emlékszoba; Kass Galéria (Vár u. 7.): Kass János grafikái; Vármúzeum (Móra park): Szeged múltja, jelene és jövője; Fekete-ház: Vihart aratva — Csongrád megye munkásságának élete és harcai 1867—1945; Buday György élete és munkássága.

Varga Mátyás színháztörténeti gyűjteménye (Bécsi krt. 11.).

Horror előtt

Leginkább talán az autóversenyzők sapkájára hasonlít *Szakcsi Lakatos Béláé*; ül a zongoránál, élvezettel játszik, készségesen megáll, vár, ahogy a próbarend kívánja. A zeneszerző zongorajátékából kevéssé avatott füllel is kihallani: az új magyar rockopera, A bestia zenéje — biztos nyerő. Szakcsi Lakatos nem autóversenyző, de a Forma—1 mindenkori győztesének kijáró pezsgőt már most nyugodtan megvehetnénk neki.

A *Varga Mátyás* hatalmas kulisszáival beépített színpadon már szerdán este teljes volt a létszám, valamennyi fő- és mellékszereplő munkára-harcra kész. Amíg a statiszták csetlés-botlását megszüntetendő *Sík Ferenc* rendező igazgatja soraikat, *Nagy Anikó*nak fontos megbeszélése volt. A téma: mikor melyik ruhája hol legyen és hány másodperc van, hogy átöltözzön. Merthogy nemcsak Báthory Erzsébet kosztümjeit kell számba vennie, hiszen Zsorkát a csepűrágó lányt is ő formázza. Akinek el kell játszania, *mintha* ő lenne Báthory Erzsébet. A dolog ennél még sokkal bonyolultabb, mindenesetre a Rock-színház sztárjától rendkívüli színészi teljesítményt igényel *Csemer Géza* darabja, amellett, hogy — egyáltalán nem mellesleg — több órán át kell énekelnie.

Az első szabadtéri bemutatót megelőző Dóm téri sürgés-forgásnak természetesen megvannak a nehézségei — de a *varázsa* is. Ez a hangulat évente visszatérő, mégis egyszeri, a későbbi hetekben már nem tapasztalható. Mikorra az első előadások „lemennek”, a kulisszák mögött, a tárakban, az öltözőkben, a büfék táján — valahogy minden bejáratódik, sínre kerül — és veszít az izgalmasságából. A kezdés hangulatának elmaradhatatlan eleme: a vita a kapunál. A „rend” eddig szinte évente változott, aprókat, alig észrevehetőket, de így szezon elején mindig jókat lehetett vitatkozni „őreivel” — mindenféléről, Hogy bemehetünk, de le nem ülhetünk, hogy hat óra van, vagy csak öt perc múlva lesz, hogy közreműködünk valóban, vagy csak a barátnőnk nagynénikéjének a sógora statisztál itt, és vajon megváltoztathatjuk-e helyünket az előadás közben... Nos, az idén minden másképp van — csak a vita maradt. A szabadtéri igazgatóság tudniillik úgy döntött, hogy *el kell adni a jegyeket*, ezért aztán megszüntették az ilyen, olyan, mi több, az amolyan belépőket is, sőt a nyilvános főpróba intézményét is. Mármost a szegedi polgárok, akik hosszú évek során megszokták, hogy ha az előadásokat nem is, a darabokat azért mindig megnézhetik ingyen, természetszerűen *meglepettek*. Vitatkoznak egy kicsit a kapunál. Ám sajnos, mindhiába; a szokatlan szigort a nem kevéssé *szigorú financiális okokkal* indokolják az igazgatóságon, s az okfejtés, meg kell hagyni, ésszerűnek tűnik. Alighanem legalább 50 forintba kerül az őslakos, ős-szabadtéri-látogató szegedieknek is — minden előadás, Nincs más hátra, irány a jegyiroda (szombaton és vasárnap a Korzón is működik árus), vannak még olcsó belépők, különösen a pénteki és a hétfői előadásokra. S onnan magasan föntről, tessék majd megtapasztalni, onnan a legjobb nézni...

S. E.

„Legyen talán háromezer...”

Jócskán vége a tanévnek, ilyenkor járnak munkahely után az egyetemre, főiskolára föl nem vett középiskolások — meg persze mindazok, akik számára ez éppen aktuális. Lehetőségeikről kérdeztük *Kovács Lászlónét*, a tanács terv- munkaügyi osztályának főelőadóját, aki tevékenységének egy részét a Munkaügyi és Szolgáltató Irodában végzi.

Kovács Lászlóné elmondta, hogy a továbbtanulni akarók ilyenkor még jórészt csak érdeklődő jelleggel keresik föl az irodát. Az előttük álló nyári hónapokat, érthető módon, pihenésre használják; a konkrét munkába állás csak nyár végén válik sürgetővé.

Kik találnak munkát legnehezebben? Az érettségizett fiúk. Jószerével csak betanított vagy segédmunka áll rendelkezésükre. Kitaníttatná őket a cipőgyár, kendergyár, kábelgyár... Ők azonban felsőfokú tanintézetben szeretnének általában továbbtanulni, s így csak néhány hónapra, egy évre, fél évre vállalnak munkát. E szándékukat egyébként nem tanácsos különösebben hangoztatniuk; a vállalatok nem szeretik az „átmeneti” embereket.

Legkönnyebben tehát fizikai munkát lehet találni; de adminisztrátor jellegű munkakörökben sem nehéz elhelyezkedni gimnáziumi érettségivel. Ilyenek például a bérelszámolói, adatrögzítői, laboránsi, általános adminisztrátori, könyvelői állások.

Ez tehát a munkáltatói igény, ezeket sorolta föl Kovács Lászlóné; egy munkahelydilemma előtt álló, bölcsészkarra fél pont híján föl nem vett ifjú embernek — kétségtelenül — kellemetlen végigolvasni. Igaz, csak egy évről van szó esetükben, s „ezt játszva ki lehet bírni!! — mondják, de a valóság bonyolultabb. Számtalan végleges és visszavonhatatlan lemorzsolódás, föladás, elzüllés, pályatévesztés, személyiségből, emberségből való kivetkezés; számtalan, életre szóló zsákutca forrása lehet a kezdetben oly ártalmatlannak, oly átmenetinek mutatkozó — *„első munkahely!”*

„Gellert kap” az ember — úgymond.

Kovács Lászlóné, aki egyébként nagy jó indulattal, gyakorlattal és türelemmel segíti a munkába állók gondjainak megoldását (nem csoda: tizennégy éves rutinnal rendelkezik) — azt mondta: munkahelyi lehetőségek tekintetében nem is olyan rossz ez az idei év. Mintha kicsivel jobb is lenne a tavalyinál. Persze, ő is tudja, hogy a volt gimnazistáknak jobbak lennének a továbbtanulást inkább lehetővé tevő munkahelyek — de hát ez van. Egyébként részmunkaidős tevékenységek közt is lehet választani — tette hozzá —, ilyenek például a gépírás, a könyvelés, meg a fizikai munkák egy része.

S hogy a dolog anyagi fele mennyire érdekli a volt gimnazistákat? Nem túlzottan. Elképesztően tájékozatlanok... Nagy gyakori és jellemző például az az érettségizett, aki, ha megkérdezik tőle, mennyi fizetést kér, így szól. — Legyen talán háromezer... Vagy az már sok?

F. Cs.

„Ez Drakula országa”

Sík Ferenc Transsylvania bestiájáról

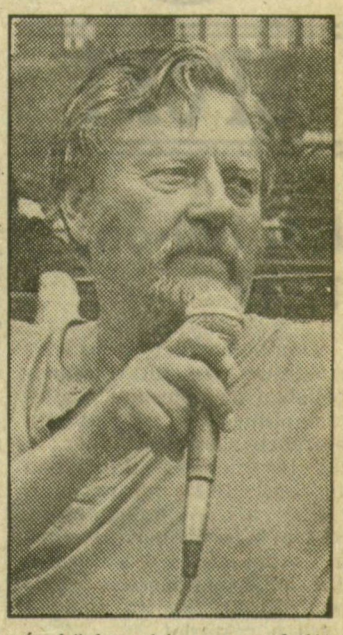

A Nemzeti Színház rendezője az idén nyáron átjött Szegedre Gyuláról, a Várszínházból a „dómszínházba”, hogy pályája során először rockoperát rendezzen. Ámbátor sem a színhely, sem a zenés műfaj nem idegen tőle, klasszikus operáktól az operetteken, zenés vígjátékokon, daljátékokon át a musicalig színpadra tett már mindenfélét, ami ebbe a skatulyába gyömöszölhető. Mégis, valahogy furán hangzik: *Sík Ferenc rockoperát rendez...*

— Végül is nem mondhatom, hogy nem volt semmi közöm az úgynevezett újmagyar musicalhez, hiszen annak idején Miklós Tiborral csináltuk az Operettszínházban Az ellopott futárt, meg a Rongybabát... Rockoperával tényleg nem volt még dolgom, de jólesően lepett meg, hogy *A bestia* zenéje nagyon is — miként is fogalmazzam... szívem szerint való. *Szakcsi-Lakatos muzsikája a darab legnagyobb értéke.* Egészen elképesztett, hogy a legkülönfélébb műfajokból és stílusokból pont azt elegyíti ez az anyag, amit én mindig is kedveltem. Nagyon szeretem a dzsesszt, a magyar nép- és műzenét, a cigányfolklórt; érzelmileg egyedül a rockzenéhez van kevés közöm, talán az életkorom miatt, de lehet, hogy ha most lennék húszéves, a rock hangossága akkor is idegen lenne tőlem. A bestia zenéje mindezekből merített, és valami olyan fantasztikus vegyület állt elő, ami biztosan megismételhetetlen, *egyedülálló a világon*, s mint ilyen, a műfaj egyik csúcsteljesítménye. A zenés színház megújulása — szerencsére — művek során érzékelhető. Emlékezetem szerint a Képzelt riportban még egyáltalán nem volt semmi magyaros... Pécsett Eck Imrével mi is abban az időben kísérleteztünk, a balettet is bevonva a zenés színházi megújulásba. A sokféle bátor és bátortalan kísérlet után megizmosodott és létjogot nyert a színházakban a rockopera műfaja, s én tudom, hogy a rock mégiscsak a kor kifejezője.

— *Az alcím szerint A bestia: rockopera két részben. Báthory Erzsébet véres legendájáról. Ósbemutatóról lévén szó, azon kívül, amit a zenéről most elmondott — ez az összes tudásunk a darabról. Vajon horror kerül a templom elé?*

— Igen. A színpadon évszázados, elnyűtt faépítmények, gerendák jelzik, hogy ez itt egy középkori városka, nem akárhol, hanem Drakula hazájában, ahol a sötétség, a fertőzet, a gyilkosság, a pallosjog uralkodik, és ahol egy politikai perhez közönséges bűncselekményeket kell kitalálni... Báthory Erzsébet útban van, szükség van a birtokaira, pénzére, és arra, hogy politikai befolyását megszüntessék. Az Erdélyhez húzó, törökkel praktikáló, önállóságát megtartani igyekvő Erzsébet — gyanús; a három részre szakadt országban a Habsburg fennhatóságú Magyarország nádora úgy tudja, neki *minden áron* az ország érdekeit kell képviselnie; a bűn produkálva lesz, egy szélhámos segítségével színészeket, csepürágókat használnak fel, akik közül Zsorka megtévesztően hasonlít Báthory Erzsébetre. Őrült happeningjeik híre elterjed, kész a vád, ez a nő lányok vérében fürdik és *szerelmezés* közben kínozza szolgáit. Ha nincs az a szerencsés, hogy a világtól elzárt Transsylvaniában él — akkor ma *báthoryzmusnak* nevezik a szadizmust. A nádor számára közben kiderül, hogy ez az ügy nem tiszta, ám mossa kezeit: a szélhámost, *aki tudja az igazat, megölik.*

— *Kísérteties. Ez itt akkor egy koncepciós per ugyebár, s ha jól értem, a nádor figurája és dilemmája „örökzöld”.*

— Szó sincs direkt aktualizálásról. Sajnos a történelem, a mi történelmünk játszik a darab kérdése alá: hol a biztosíték, hogy az a jó cél, ami ma deklaráltatik? És a cél szentesíti az antihumánus eszközöket?

— *És hogy Transsylvaniában semmi sem változott?*

— Divatos helyszín. Drakula favorizált figurája volt és maradt Európa művészetének, de Báthory Erzsébet is fölzárkózóban, rengeteg filmet csinálnak róla. Mert tényleg: Transsylvaniában semmi sem változott; ez Drakula országa.

— *A szegedi „rockhorror” előtt csak napokkal teljesen direkten aktuális színdarabot rendezett Gyulán, Csurka Istvánnak az erdélyi magyarok mai sorsával foglalkozó drámáját, amely színmű olyan friss, hogy még kiforratlan — mondják a kritikusok. Miért vállalta?*

— Biztos, hogy a Lear király jobb darab, mint a Megmaradni című Csurka-dráma. Az is igaz, hogy amikor a műsortervet készítettük, még nem tudtuk pontosan, miről fog szólni, csak azt, hogy Erdélyről, és városi színházi kollégáimmal akkoriban ennyivel is az állásunkat kockáztattuk... De tudom, hogy a közönséget manapság vagy a tinglitangli vonzza a színházba, vagy a tabuk, az aktuális közéleti témák. Mindig is a közéleti színházat szerettem, ezért rendeztem meg a Sütő András-darabokat, a Velencei kalmárt, amely az újjászületőantiszemitizmus ellen szól, sőt a Háryt, minthogy azt tartom, hogy a hazudozás, az önámítás a rákfenéje a mi életünknek. Tudom csinálni a költői, pszichologizáló színházat, de csinálni emezt szeretem. Azt tartom, hogy a színházban is kell tenni az erdélyi magyarokért, azért rendeztem a Csurka-drámát Gyulán. És ha előre tudom, hogy ilyen lesz, amilyen, áttételek nélkül szókimondó, a visszhangja meg ellentmondásos — százszor inkább vállaltam volna.

Sulyok Erzsébet